

Ipuinak, tabuekin hausteko

Josu Iraeta

(Donostia, 1942). Ingeniaritza ikasketak egin zituen, baina gazte-gaztetatik ikus-entzuneko ekoizpenarekin lotuta egon da bere lanbidea. Hainbat gidoi idatzi ditu zinemarako, eta ekoizle eta zuzendari gidoilari lanetan aritu da hainbat filmetan: besteak beste, *Trintxerpe* (2001), *Galeusca* (2002), eta *Chile y los vascos* (2003). Guztiak Ikasjaia argitaletxearen eskutik eman ditu argitara.

Prentsarako ere hainbat artikulua idatzi izan ditu, batez ere azterketa politikoa eginez (*Egin*, *Egunkaria*, *Gara*, *Berria*, *Punto y Hora*...).

Etxalarren bizi da egun.

Txitxardinetan

Josu Iraeta

Gau beltza zen, eta Atlantikoak ibai zoragarria den Miño ederra irentsi nahian dabilen paraje hartan, neguko haize zorrotzak moztu egiten zuen itsas zakartuaren ura. Urrunean, kaiaren puntan, itzal ilun dantzariak ikus zitezkeen farol bakarraren argipean. Ibilbide laburra egiten zuten, kainabera luzea herrestatuaz, muturrean goilare itxurakoa uretan zartzen. Peneira zen eta txitxardinen arrantzan ari ziren.

Biak zihoazen berdin janzita, uniformeaz alegia. Txaketoï urdin iluna, idunak belarriak babesten zizkielarik. Marinelak ziren, derrigorrezko militar probisional gazteak, patruilera batean. Eta hau, argi gorri ahul bat besterik ez gau hartako lanbro artean.

Lodia eta txikia bat. Bueun jaioa izanarren ere denek Farturas deitzen zioten, ahal zuen guztia jateko berezko joera zuelako. Garaia eta argala bestea. Euskal lurraldeetatik etorritakoa izaki, abizena ahozkatzeko arazoak medio Txo goitzenaz deitzen zioten.

Hotza egiten zuen gau hartan, hotz handia. Hainbestera arte ezen Farturasek bere peneira zoluan utzi eta besoak eiharen hegal gisa astintzeari ekiten zion behin eta berriz berotu nahian. Beste marinela arrantzan jarraitzeko erreguka ari zitzaion.

- Eutsi gogor Farturas, bi ordu geratzen zaizkiguk-eta, seireta-rako untzian egon behar diagu.

Farturas ordurako haserre zebilen zigarrorik erre ezin zuelako. Egin izanez gero, arratzatutako txitxardinak keaz hiltzeko arrisku handia zegoen. Eta txitxardin hilen prezioa erdira jeitsiko zen merkatuan.

Hala ere Farturasek bere nahia agertu zion:

- Txo, hoxe non lle imos a vender a angula ó's vascos, iremos onde a Cachelos.

Txok berehala erantzun zion:

- Hori urrun geratzen duk. Bertan geratu eta euskaldunei salduz gero, beranduagora arte arrantzatzeko aukera izango geniake.

Farturas ez zegoen txantxetarako. Zalantza guztiak moztu zituen haserre:

- Cala boca rapaz, hoxe teño que ollar darriba abaixo á Cachelos antes de durmir.

Arrantzan jarraitu zuten eta ordu bete geroago, goizaldeko bostak gertu, Cachelos andereak zeukan haztegiara abiatu ziren, txitxardin lingirdatsuz beteriko baldea bakoitzak eskuan.

Farturas lodia ziohan aitzindari, linterna hartuta. Argi ahul bezain urduri hark atzetik zihoan Txori ez zion asko laguntzen bideko kroskak aurkitzen, eta han zihoan gizagaixoa, zentzumen osoa ibilian jarriaz, estropezu eginez zama preziatua galtzeko beldur.

Pozik zihoazen. Txitxardina bahetu eta aingira sabeloria baztertu ondoren bospasei kilotara iritsi zitezkeen, eta dirua zen. Ehun pezeta ordaintzen zuten kiloa, ordukoak.

Marinelak Miñoren bazter lokaztutik abiatu ziren, inork ikus ez zitzan. Gune militarra izaki, debekatuta zegoen han arrantzan jardutea.

Eta halako batean dena aldatu zen. Zainketako falua bat azaldu zen ur gainean, euren kideak tripulazioan, foko indartsu baten argi zalataria batera eta bestera... Linterna kaxkarra itzali eta ahozpezt ezkutatu behar izan zuten, gorputzak erreka bazter nazkagarrian etzanda.

Burutik oinetarainoko lohi beltz blai zegoen Farturas, baina ez zuen askatzen indartsu helduta zeukan baldea. Ohiko birao andana jaurti zuen, eta, amaitzeko, betikoa:

- A nai co botou, quién será o cabrón.

Ikara gaindituta, aurrera egin zuten etxe multzotxo batera iritsi arte. Farturas izan zen haietako baten aldaba jo zuena. Erantzuna laster iritsi zen:

- Está aberta.

Barrutik zetorren argiak ez zuen asko erakusten. Baina bai nahikoa asmatzeko itzaletik zetorren emakumea liraina zela, ile luzeduna. Gerturatu ahala, dama erakargarria aurkitu zuten, bizkorraren irribarreduna, eskote zabala naturaltasun osoz zeramana.

Laster ohartu zen marinelen egoera errukariaz eta hala agindua emanaz bere atzetik eramane zituen haziendarako aska bateraino, ahal zutena garbituta, itxuroso jar zitezzen.

Artean, emakumea etxean sartu zen, eskuetan baldeak hartuta, txitxardinak pisatzeko. Une hura aprobetxatu zuen Farturasek,

oraindik begietako ninian zuelarik haren ziluetan desiragarria, lagunaren belarrira xuxurlatzeko:

- Non ten bragas Txo, non ten bragas.

Bost izan ziren bildutako kiloak. Hurrengoan ordainduko zizkieten. Hala egin ohi zen.

Benetan pozik zeuden. Franco diktadorea oraindik osasuntsu zegoen garai hartarako, jaso beharreko xoxak asko ziren.

Untzirako itzulera alaitsu izan zen, aztoramenduz betea. Behin literan etzanda, eta dianak jotzeko ordu bat falta zela, Farturasek oraindik sorginduta zirudien. Hala zioen:

- Txo, a Cachelos é unha muller ¡eh!, é unha muller que me dei-xou o mastro quente e duro como o ferro. ¡ A virxe ¡ vou reventar.

Txo, haserre. Horrela ez zegoen lorik egiterik. Edo, are okerrago, lo zeudenak, iratzartzeko arrisku bizia zegoen. Baina Farturas ez zen ixiltzen:

- Txo, sabes ti que é o mellor que ten a pesca da angula, non o sabes, pois é o marisco da Cachelos, ja... ja... ja...

Untziaren bizkarrean jotako txistu otz eta sarkorrak amaitu zuen Farturasen algarekin. Eguneroko zeregin amaigaberari hasera emateko seinalea zen.

Txarrean ere, ohiko lan eta nekearen gainetik, oraingoan be-deren zerbait pizgarria ere gartatua zen. Nola ahaztu txitxardinke-tarien ziluetan liraina... .. !